C/2024/6879

2024.11.28.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye

A jólléti gazdaságon alapuló európai zöld és szociális megállapodás tervezete

(saját kezdeményezésű vélemény)

(C/2024/6879)

Előadó: **Maria NIKOLOPOULOU**

Tanácsadó:	Agata MEYSNER (az előadó felkérésére) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (az I. Csoport felkérésére)
Közgyűlési határozat:	2024.1.18.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2024.9.3.
Elfogadás a plenáris ülésen	2024.9.19.
Plenáris ülésszak száma:	590.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	166/8/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy az embereket és a bolygót egyaránt szolgáló jólléti gazdaság előmozdítása érdekében egy szélesebb társadalmi perspektívát kell elfogadni, és meg kell erősíteni az európai zöld megállapodást. A jólléti gazdaság egy olyan szakpolitikai irányvonalat és irányítási megközelítést takar, amelynek célja, hogy az embereket és a jóllétüket helyezze a szakpolitikák és a döntéshozatal középpontjába.

1.2. Ahhoz, hogy az EU teljesíteni tudja éghajlat-politikai és biológiai sokféleséggel kapcsolatos célkitűzéseit, elengedhetetlen átültetni a releváns jogszabályokat és fokozni a meglévő megoldások tagállamokon belüli elfogadását és bővítését, valamint az új megoldások keresését célzó, kutatás-fejlesztési és innovációs (K+F+I) beruházásokat. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak és az Európai Parlamentnek nem szabad csökkenteniük ambíciójuk mértékét, és nem szabad késleltetniük a jelenlegi célkitűzések megvalósítását. Helyette inkább fel kell gyorsítani a beruházásokat ösztönző környezet feltételeinek megteremtését, biztosítani kell a tiszta és megfizethető energiához való hozzáférést, új technológiai megoldásokat kell kínálni, amelyek hozzájárulnak a klímasemleges gazdasághoz, valamint megfelelő technikai és pénzügyi támogatást és biztonsági hálót kell létrehozni a tagállamok, az érintett ágazatok vállalatai, az egyének és a civil társadalmi szervezetek számára, amelyeknek végre kell majd hajtaniuk a szabályokat.

1.3. Az átállás jelenlegi finanszírozása nem elegendő, ezért az EGSZB hangsúlyozza, hogy uniós és tagállami szinten egyaránt több köz- és magánberuházást kell bevonzani. Az EGSZB rámutat az átállást támogató nemzeti költségvetések fontosságára is, és úgy véli, hogy nagyobb erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy különböző mechanizmusok révén növeljék a költségvetéseket. Ezek közé tartozhat az adócsalás elleni küzdelem, az adóbeszedés javítása, a környezetre káros jelenlegi támogatások azonnali megszüntetése és az újak elkerülése, a meglévő támogatások reformja, a fosszilis tüzelőanyagokra kivetett adók megemelése, a világ lakosságának leggazdagabb 1 %-ára kivetett magasabb adók előmozdítása, valamint az erőforrásokat termelő fenntartható gazdasági tevékenység fokozása.

1.4. A jólléti gazdaság megvalósítása érdekében biztosítani kell az állami költségvetéseket a zöld átálláshoz és az igazságos átmenethez kapcsolódó kiemelt szakpolitikai területekbe – például az oktatásba, a szociális védelembe és az egészségügybe – történő beruházásokhoz, fenntartva a nagyobb összegű közberuházások és a költségvetési fenntarthatóság közötti kiegyensúlyozott megközelítést a megszorító intézkedések elkerülése céljából.

1.5. A gazdaság a fenntarthatóság fő hajtóereje, ezért túl kell lépnünk a GDP-n alapuló, növekedésre alapozott gazdaságon, és olyan átfogó szakpolitikai keretet kell szorgalmaznunk, amely a társadalmi jóllét megteremtését és az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak, valamint a Párizsi Megállapodás és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos uniós cselekvési terv célkitűzéseinek elérését célzó fenntartható gazdaságot pártolja.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy egyetemes, megfizethető hozzáférést kell biztosítani az oktatáshoz, az egészségügyhöz, a szociális védelemhez és a lakhatáshoz. Az alapvető erőforrásokat, például a fenntarthatóan előállított élelmiszereket, a tiszta vizet és az energiát oly módon kell biztosítani, hogy mindenki számára lehetővé váljon a fenntartható életvitel. A társadalomnak folyamatos párbeszédet kell folytatnia a „hozzáférés" és az „alapvető" fogalmának meghatározása érdekében, biztosítva, hogy e fogalmak megfeleljenek a lakosság változó igényeinek.

1.7. Az EGSZB sürgeti az Uniót, a tagállamokat és a vállalatokat, hogy fektessenek be a képzésbe, az átképzésbe és a továbbképzésbe, valamint szorgalmazza a demokráciával és a helyi, regionális, nemzeti és uniós szintű közintézményekkel kapcsolatos oktatást.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az emberek jóllétének biztosítása érdekében érdemi és inkluzív módon fokozni kell a civil társadalom részvételét, különös tekintettel az alulreprezentált csoportokra, például a fiatalokra, a nőkre, a migránsokra és a fogyatékossággal élő személyekre. Ez a civil társadalmi szervezetek finanszírozáshoz való hozzáférésének javításával és az alulról induló polgári szerepvállalás ösztönzésével érhető el. A szociális párbeszéd is alapvető szerepet játszik a jóllét növelésében. Az EGSZB emellett szorgalmazza, hogy mozdítsák elő a részvételi mechanizmusokat, például az európai polgári kezdeményezéseket, és úgy véli, hogy ha azokra kevésbé szigorú követelmények vonatkoznának, és az Európai Bizottság kézzelfogható és érdemi választ adna rájuk, akkor több ilyen kezdeményezést indítanának.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy az EGSZB, az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság részvételével intézményközi nyilatkozatot kellene kidolgozni egy olyan szilárd keret biztosítása érdekében, amely garantálja az eljövendő nemzedékek jogainak védelmét és előmozdítását. E célból az Európai Bizottságnak ki kell neveznie egy eljövendő nemzedékekért felelős biztost.

2. **Háttér**

2.1. Az európai zöld megállapodás jelentős és szükséges átalakulást indított el az éghajlat-politika és a környezetvédelem terén, ami számos ágazatot érint, többek között az energiaágazatot, a közlekedési ágazatot, az ipart és a mezőgazdaságot. Mindazonáltal a súlyosbodó éghajlati és biodiverzitási válságok, a világjárványok terjedése, az eszkalálódó háborúk, a csökkenő versenyképesség, a növekvő megélhetési költségek és a növekvő egyenlőtlenség további jelentős kihívásokat jelentenek, amelyek fokozzák a politikai feszültségeket és láthatóan veszélyeztetik az európai zöld megállapodás céljainak elérését. Ezek a súlyosbodó válságok rávilágítanak rendszerünk törékenységére, ugyanakkor az átalakulás szükségességére is. Az nem járható út, hogy mindent úgy folytatunk, ahogy korábban.

2.2. Az egész bolygót fenyegető hármas válság súlyosbodása jelenti a legnagyobb veszélyt a szegénység enyhítésére, valamint a tisztességes munka, a társadalmi igazságosság és a hosszú távon kedvező üzleti környezet biztosítására nézve. A globális felmelegedés, a biológiai sokféleség csökkenése és a szennyezés bolygónk teljes életét veszélyezteti, és hozzájárul a konfliktusok és a társadalmi zavarok fokozódásához Európában és a globális dél országaiban. Ebben az összefüggésben egyre sürgetőbbé válik, hogy újragondoljuk a természettel való kapcsolatunkat, valamint megvédjük – és szükség esetén helyreállítsuk – azokat a természetes ökoszisztémákat, amelyektől az emberiség és gazdasági tevékenységeik többsége függ ([1]).

([1]) Vélemény - Európai Gazdasági és Szociális Bizottság - A biológiai sokféleségre vonatkozó átfogó stratégia a COP16 konferencián: minden ágazat összefogása egy közös cél érdekében (HL C, C/2024/6880, 2024.11.28., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).

2.3. A jólléti gazdaság egy olyan szakpolitikai irányvonalat és irányítási megközelítést takar, amelynek célja, hogy az embereket és a jóllétüket helyezze a szakpolitikák és a döntéshozatal középpontjába. A jólléti gazdaságban a társadalomnak arra kell törekednie, hogy – az alkotmányában szereplő megbízatások alapján – minden egyes tagja közös javát szolgálja. E cél elérése érdekében a pénzt és a tőkét fontos – csere- és befektetési – eszköznek, de semmi esetre sem az elérendő célnak kell tekinteni. A közjót szolgáló gazdasági modell alapját azok az értékek képezik, amelyeket mindenki egyetemesnek ismer el: az emberi méltóság, a szolidaritás, a környezeti fenntarthatóság, a társadalmi igazságosság, az átláthatóság és a demokratikus részvétel ([2]). A gazdaság elősegíti a jóllétre vonatkozó jövőkép megvalósítását ([3]). A jólléti gazdaságban a fejlődést nemcsak a hagyományos gazdasági mutatókkal, például a GDP-vel mérik, hanem az életminőséget tükröző mérőszámokkal is, mint például az egészség, az oktatás, a környezet minősége és a társadalmi kapcsolatok. Ez a holisztikus megközelítés az erőforrások és lehetőségek méltányos elosztásának fontosságát hangsúlyozza, biztosítva, hogy a gazdasági előnyöket széles körben megosztják a társadalom valamennyi része között.

2.4. Ha az EU a következő ciklusban teljesíteni akarja a 2030-ra és a későbbre kitűzött éghajlat-politikai és biológiai sokféleséggel kapcsolatos céljait, elengedhetetlen átültetni a megfelelő jogszabályokat, és fokozni a meglévő megoldások tagállamokon belüli elfogadását és bővítését, valamint az új további megoldások keresését célzó kutatás-fejlesztési és innovációs beruházásokat. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak és az Európai Parlamentnek az elkövetkező mandátuma alatt nem szabad csökkentenie az ambíciószintet, és nem szabad késleltetnie a jelenlegi célkitűzések megvalósítását. Inkább fel kell gyorsítani a beruházásokat ösztönző környezet feltételeinek kialakítását, biztosítani kell a tiszta és megfizethető energiához való hozzáférést, új technológiai megoldásokat kell kínálni, amelyek hozzájárulnak a klímasemleges gazdasághoz, megfelelő hatásvizsgálatokat kell végezni, valamint technikai és pénzügyi támogatást és biztonsági hálót kell létrehozni a tagállamok, minden érintett ágazat vállalatai, az egyének és a civil társadalmi szervezetek számára, amelyeknek végre kell majd hajtaniuk a szabályokat.

2.5. Az Európai Bizottság közzétette a 2023. évi stratégiai előrejelzési jelentést ([4]), amely arra összpontosít, hogy a fenntarthatóságot és a jóllétet beépítse Európa nyitott stratégiai autonómiájába, és tíz intézkedést javasol e cél elérése érdekében. Ez az átállás elengedhetetlen ahhoz, hogy az EU megvalósítsa a klímasemlegességet és a fenntarthatóságot, biztosítva a hosszú távú versenyképességet és a globális vezető szerepet a nulla nettó kibocsátású gazdaságban. A jelentés felvázolja a legfontosabb kihívásokat, továbbá szakpolitikai válaszokat javasol, ideértve egy olyan gazdaságot is, amely a jóllétet helyezi előtérbe, kezeli a fenntarthatóságot szolgáló készségek hiányát és elegendő finanszírozást biztosít az átálláshoz.

2.6. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség által készített első európai éghajlati kockázatértékelés ([5]) szerint kontinensünk gyorsabban melegszik, mint bolygónk többi régiója, és a jelenlegi szakpolitikák nem a klímasemlegességre vonatkozó uniós célok eléréséhez szükséges ütemben haladnak előre. A Világbank szerint az éghajlat-politikai tétlenség költsége Európában messze meghaladja az éghajlat-politikai fellépés költségeit ([6]). Ráadásul a becslések szerint a világ GDP-jének több mint 50 %-a függ a természettől ([7]), és a világ munkahelyeinek mintegy 40 %-a közvetlenül függ az egészséges ökoszisztémáktól ([8]). Ugyanakkor még mindig milliárdokat költenek el a környezetre káros támogatásokra, annak ellenére, hogy évtizedek óta folynak tárgyalások ezek csökkentéséről.

2.7. A 2024. évi globális erőforrás-áttekintésről ([9]) szóló jelentés szerint az erőforrás-felhasználás 2060-ra előre jelzett 60 %-os növekedése nemcsak a globális éghajlat-politikai, biodiverzitási és szennyezési célok, hanem a gazdasági fellendülés és az emberi jóllét elérésére irányuló erőfeszítéseket is lassíthatja. Az egyetlen életképes lehetőség, ha a gazdasági növekedést a jóllét növelése mellett függetlenítjük az üvegházhatásúgáz-kibocsátástól, az erőforrás-felhasználástól és a környezetkárosodástól, és előmozdítjuk a virágzó gazdaságokat és a fenntartható vállalkozásokat.

([2]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Gazdaság a közjó érdekében: a társadalmi kohéziót célzó fenntartható gazdasági modell (HL C 13., 2016.1.15., 26. o.).

([3]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fenntartható gazdaság, amelyre szükségünk van (HL C 106., 2020.3.31., 1. o.), Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az igazságos átmenetre vonatkozó uniós szakpolitikai keret előmozdítása: milyen intézkedésekre van szükség? (HL C, C/2024/1576, 2024.3.5., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([4]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_23_3623.

([5]) https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment.

([6]) https://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/economics-for-disaster-prevention-preparedness-europe.

([7]) Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation, Európai Bizottság.

([8]) World Employment and Social Outlook 2018, ILO.

([9]) https://www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook-2024.

2.8. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) szerint „az életmódunk és magatartásunk megváltoztatását lehetővé tevő megfelelő szakpolitikák, infrastruktúra és technológia megléte az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 40–70%-os csökkenését eredményezheti 2050-ig” ([10]). A fogyasztási döntések azonban – különösen az alacsonyabb jövedelműek esetében – többnyire az alacsony árakon és a kényelmen alapulnak, mivel gyakori, hogy a fenntartható alternatívák vagy nem érhetők el, vagy nem megfizethetők. Ez érvényes a legkülönbözőbb árukra és szolgáltatásokra, beleértve a szállítást, a lakhatást, az élelmiszereket és a termékeket. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy meg kell erősíteni a fenntartható magatartással kapcsolatos rendszerszintű megközelítést annak biztosítása érdekében, hogy a fenntartható életmód legyen a leginkább kényelmes, hozzáférhető és költséghatékony megoldás.

3. **A szociális jóllétről alkotott jövőkép**

3.1. A szociális jóllétet a szabadság, a felelősségvállalás és a minden polgárt megillető jogok kiegyensúlyozott hármasának kell alátámasztania. A társadalomnak törekednie kell arra, hogy harmóniában éljen a természettel, és bolygónk tűrőképességének határain fejlődjön anélkül, hogy nélkülöznie kellene, olyan fenntartható gazdaságra támaszkodva és élvezve annak előnyeit, amely a jóllétet helyezi a középpontba, tiszteletben tartja az éghajlatot és a környezetet, és megőrzi és fejleszti a lehetőségeket az eljövendő nemzedékek számára, hogy fedezni tudják szükségleteiket.

3.2. A méltányosság a társadalmi jóllét sarokköve, és az embereknek meg kell kapniuk a megfelelő támogatást szükségleteik kielégítéséhez. A strukturális akadályokat jelentősen csökkenteni kell, mivel hozzájárulnak a növekvő társadalmi egyenlőtlenségekhez. A veszélyeztetett csoportoknak, például az időseknek és a fogyatékossággal élő személyeknek, a vidéki és elszigetelt térségekben és régiókban élő embereknek, valamint a jogok és a jövedelem tekintetében jelenleg lemaradó fiataloknak és nőknek testreszabott támogatásra van szükségük az átállás során.

3.3. A kormányoknak mindenki biztonságát garantálniuk kell. Az, hogy az emberek a saját környezetünkön belül biztonságban érzik magukat, a társadalmi és gazdasági jóllét alapvető eleme, mivel a társadalmi instabilitás gazdasági instabilitást idéz elő, és fordítva. A béke, valamint a belső és külső fenyegetésekkel szembeni védelem biztosításához megfelelő intézkedésekre és beruházásokra van szükség a különböző területeken.

3.4. Az EGSZB úgy véli, hogy egyetemes és megfizethető hozzáférést kell biztosítani az oktatáshoz, az egészségügyhöz, a szociális védelemhez és a lakhatáshoz. Az alapvető erőforrásokhoz, például a fenntarthatóan előállított élelmiszerekhez, a tiszta vízhez és az energiához való hozzáférést oly módon kell biztosítani, hogy mindenki számára lehetővé váljon a fenntartható életvitel. A társadalomnak folyamatos párbeszédet kell folytatnia a „hozzáférés” és az „alapvető” fogalmának meghatározása érdekében, biztosítva, hogy ezek a fogalmak megfeleljenek a lakosság változó igényeinek.

4. **Az európai zöld és szociális megállapodás tervezete**

Gazdasági környezet

4.1. Jóllehet a jelenlegi európai zöld megállapodás kiemeli, hogy „senkit sem hagyunk hátra”, a zöld átállás szociális és társadalmi szempontjainak, valamint a globális válságok mögöttes okainak jobb kezelése érdekében mélyrehatóbban be kell építeni ezt az elvet. Sürgető szükség van egy olyan megújított politikai, gazdasági és társadalmi paradigmára, amely az emberek és a bolygó jóllétét helyezi előtérbe, és amelynek célja a fenntartható gazdasági tevékenység, termelés és fogyasztás elősegítése. Alapvető elmozdulásra van szükség az erős fenntartható jólléti gazdaság irányába a jóllét, valamint az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival összhangban lévő zöld és méltányos átállás, a Párizsi Megállapodás és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos uniós cselekvési terv célkitűzéseinek elősegítése érdekében.

4.2. Az egyik sarkalatos lépés a jelenlegi gazdasági modell megreformálása, túllépve a GDP-n ([11]) alapuló növekedésen, és egy olyan átfogó szakpolitikai keretet pártolva, amely a társadalmi jóllétre törekvő fenntartható gazdaságot támogatja – e célt a 8. környezetvédelmi cselekvési program is hangsúlyozza ([12]). E célkitűzést a társjogalkotók is támogatták, akik hangsúlyozzák, hogy az embereknek legkésőbb 2050-re képesnek kell lenniük bolygónk tűrőképességének határain belül jól élni egy olyan jólléti gazdaságban, ahol semmi sem vész kárba, a növekedés regeneratív, megvalósult a klímasemlegesség és jelentősen csökkent az egyenlőtlenség.

([10]) https://www.ipcc.ch/2022/04/04/ipcc-ar6-wgiii-pressrelease/.

([11]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A GDP-n túli mutatók a sikeres helyreállítás és a fenntartható és reziliens uniós gazdaság érdekében (HL C 152., 2022.4.6., 7. o.).

([12]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/591 határozata (2022. április 6.) a 2030-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról (HL L 114., 2022.4.12., 22. o.).

4.3. Az Institute for Climate Economics tanulmánya ([13]) szerint a 2030-as célkitűzések eléréséhez szükséges éghajlatbarát beruházások hiánya évente mintegy 406 milliárd EUR-ra rúg (ami az uniós GDP 2,6 %-ának felel meg). Ugyanígy a biológiai sokféleség csökkenése elleni küzdelemre vonatkozó 2026–2027-es 10 %-os költségvetési célkitűzéseket is nehéz lesz elérni ([14]). Ezért döntő fontosságú lesz, hogy több köz- és magánforrást mozgósítsanak a zöld beruházások céljára, rövid távon pedig néhány rendelkezésre álló erőforráshoz és támogatáshoz új célt rendeljenek, hogy nagyobb hatást érjenek el.

4.4. Az EGSZB kéri, hogy az EU és a tagállamok tegyenek nagyobb erőfeszítéseket annak érdekében, hogy különböző mechanizmusok révén növeljék a költségvetéseket. Ezek közé tartozhat az adócsalás elleni küzdelem, az adóbeszedés javítása, a környezetre káros jelenlegi támogatások azonnali megszüntetése és az újak elkerülése, a meglévő támogatások reformja, a fosszilis tüzelőanyagokra kivetett adók megemelése, valamint az erőforrásokat termelő fenntartható gazdasági tevékenység fokozása. Az EGSZB azt javasolja, hogy mozdítsák elő a világ vagyonának csaknem felét birtokló 1 %-ra kivetett magasabb adókat, és a bevételt fordítsák az átállás finanszírozására.

4.5. A jólléti gazdaság megvalósítása érdekében biztosítani kell az állami költségvetést a zöld átálláshoz és az igazságos átmenethez kapcsolódó kiemelt szakpolitikai területekbe – például az oktatásba, a szociális védelembe és az egészségügybe – történő beruházásokhoz és az e területeken megvalósítandó reformokhoz. A megszorító intézkedéseket, mint amilyenekkel az előző gazdasági válság során szembesültünk, el kell kerülni. Ezért alapvető fontosságú egy szilárd közberuházási stratégia végrehajtásának biztosítása, hogy kiegyensúlyozott megközelítést érhessünk el a nagyobb közberuházások és a költségvetési fenntarthatóság között.

4.6. Az Uniónak jobban kellene kommunikálnia a jelenleg rendelkezésre álló pénzeszközök meglétéről, és egyszerűsítenie kellene a vállalkozások számára az e pénzeszközökhöz való hozzáférést biztosító folyamatokat.

4.7. Mindeddig nem nyert bizonyítást, hogy globális szinten széles körben zajlana a teljes szétválasztás, tehát döntő fontosságú olyan megoldásokat kidolgozni és elfogadni, amelyek segítenek csökkenteni az erőforrás-felhasználást és dematerializálni a globális gazdaságot. Ennek méltányos alapon kell megvalósulnia, és teret kell biztosítania az igazságos fejlődéshez, különösen az alacsony jövedelmű országokban. A különböző országok anyagfelhasználásának átfogó megértéséhez anyaglábnyom-megközelítést kell alkalmazni, ahogy azt az Európai Parlament és több olyan tagállam is kérte, amelyek már rendelkeznek anyaglábnyom csökkentésére vonatkozó nemzeti célértékkel. Az EGSZB támogatja a Tanácsnak a 8. környezetvédelmi cselekvési programról szóló tanácsi következtetésekben ([15]) foglalt, a fenntartható erőforrás-felhasználásra és a zöld közbeszerzésre irányuló hosszú távú uniós célkitűzésre irányuló felhívását.

4.8. A vállalkozások – a nagyvállalatoktól kezdve az mkkv-kig, a szövetkezetekig és a szociális gazdasági szereplőkig – fontos szerepet játszanak a zöld átállásban, mivel saját működésükben megvalósítják az átállást, ezzel egyidejűleg pedig hozzájárulnak más szereplők átállásához azáltal, hogy éghajlat- és környezetvédelmi megoldásokat kínálnak. A jólléti gazdaságban is központi szerepet játszanak azáltal, hogy erőforrásokat termelnek, és fenntartható munkahelyeket, árukat és szolgáltatásokat biztosítanak az embereknek.

4.9. Ahhoz, hogy a fenntarthatósági átállásban és a jólléti gazdaságban betölthessék szerepüket, a vállalkozások számára a tisztességtelen verseny elkerülése érdekében egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítani. Ezért minden importált termékre ugyanazokat a szabványokat kell alkalmazni, mint az Európában gyártottakra. Olyan üzleti környezetre van szükség, amely ösztönzi az innovációt, a beruházásokat és a kereskedelmet, valamint megkönnyíti az átállást. Az átállás kezeléséhez minden vállalkozás számára kedvező feltételeket kell biztosítani, ugyanakkor el kell ismerni, hogy ágazatonként és a vállalkozás méretétől függően változnak a különféle feltételek és igények. Kiemelt fontosságú a bürokrácia csökkentése és az engedélyezési eljárások felgyorsítása.

4.10. Meg kell osztani az európai városok által hozott gyakorlati intézkedésekkel kapcsolatos bevált gyakorlatokat. Például korlátozni kell a fosszilis tüzelőanyagok, valamint a karbon- és anyagintenzív termékek és szolgáltatások reklámozását, különösen a nyilvános és online felületeken, hogy elkerüljük a túlfogyasztás ösztönzését; itt érdemes Grenoble és Amszterdam kezdeményezéseire építeni, ahol a légi közlekedést, a repülőtereket, a hobbiterepjárókat, az üdülési célú hajóutakat és a fosszilis tüzelőanyagokkal foglalkozó cégeket kifejezetten kizárják a reklámozásból az önkormányzati tulajdonú területeken.

([13]) https://www.i4ce.org/en/publication/european-climate-investment-deficit-report-investment-pathway-europe-future/.
([14]) A biológiai sokféleség általános érvényesítése, Európai Bizottság.
([15]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11326-2024-INIT/hu/pdf.

4.11. Az inkluzívabb foglalkoztatás előmozdítása érdekében ösztönözni kell a diverzifikált vállalkozások és üzleti modellek létrehozását, ideértve a szociális, körforgásos és szolidaritási rendszereket, például a vezetői felelősségvállalást, a szövetkezeteket, valamint a női és fiatal vállalkozókat. A szociális és megosztásalapú gazdaságoknak hangsúlyosabbnak kell lenniük, tisztességes munkahelyeket, minőségi képzési és oktatási lehetőségeket biztosítva, amelyek zöldek és teljes körűek. Emellett a jóllét és a termelékenység elősegítése, valamint a munka és a magánélet közötti egyensúly előmozdítása érdekében a munkakörülményeket az egyén élethelyzete és a vállalkozásspecifikus igények közötti egyensúlynak kell vezérelnie, ideértve adott esetben olyan intézkedéseket is, mint a munkaidő csökkentése.

Oktatás és társadalmi szerepvállalás

4.12. Az oktatásnak ki kell bontakoztatnia a polgárok tudatosságát, előmozdítva az egészséges és fenntartható életmód elfogadását. A körforgásos gazdaság számos aspektusának – például a termékek újrafelhasználásának, új célra való felhasználásának, javításának és megosztásának – köszönhetően csökkenteni lehet az egyéni fogyasztást nélkülözés nélkül is. A világgazdaságnak azonban csupán 7,2 %-a körforgásos: az anyagok több mint 90 %-a vész kárba vagy válik újrafelhasználásra alkalmatlanná ([16]). Ezeket a megoldásokat nagyrészt a fiatalabb nemzedékeknek köszönhetően a társadalomban trendként népszerűsítik, azonban a teljes mértékben körforgásos átálláshoz nemzedékek közötti megoldásokra van szükségünk.

4.13. Meg kell erősíteni és kötelezővé kell tenni a demokráciával és a helyi, regionális, nemzeti és uniós szintű közintézményekkel kapcsolatos oktatást annak biztosítása érdekében, hogy minden diák rendelkezzen az ahhoz szükséges ismeretekkel, hogy megértse, mit takar a demokratikus rendszer, hogyan hoznak döntéseket Európában, az milyen korlátokba és kihívásokba ütközik, és hogyan lehet valaki aktív polgár. Ezenkívül az uniós intézményeknek fokozniuk kell erőfeszítéseiket, hogy egyszerű, kézzelfogható és hozzáférhető kommunikációt biztosítsanak a polgárok számára az EU szerepéről, különösen helyi szinten.

4.14. Egyre nagyobb az igény a fenntartható jövő szempontjából releváns készségek iránt, és a munkavállalóknak rendelkezniük kell a szükséges és az EU versenyképessége szempontjából döntő fontosságú szakmai és humán készségekkel. Az EGSZB sürgeti az EU-t, a tagállamokat és a vállalatokat, hogy fektessenek be a képzésbe, az átképzésbe és a továbbképzésbe.

Civil társadalmi szerepvállalás

4.15. Ösztönözni kell az embereket, hogy egy közös cél érdekében az európai polgári kezdeményezéshez hasonló mechanizmusok igénybevételével kezdjenek mozgósításba és szervezkedésbe. Az EGSZB úgy véli, hogy ha az európai polgári kezdeményezésekre kevésbé szigorú követelmények vonatkoznának, és az Európai Bizottság kézzelfogható és érdemi választ adna rájuk, akkor több ilyen kezdeményezést indítanának.

4.16. A demokráciáknak a civil társadalom nagyobb mértékű bevonása és alulról építkező kormányzás mellett jobb képviseletet és befogadást kell biztosítaniuk. A polgári közgyűlésekhez hasonló mechanizmusok a részvételen alapuló döntéshozatali folyamatok fontos részét képezik, és a kormányoknak ösztönözniük kell a polgárok szakpolitikai döntéshozatalukon belüli sokszínűbb képviseletét, valamint a szervezett civil társadalom aktívabb és érdemibb bevonását. Ennek lehetővé kell tennie a társadalom valamennyi polgárának, helyi közösségének és rétegének demokratikus folyamaton belüli nagyobb mértékű részvételét és befolyását. Mivel az egyenlőtlenség aláássa a politikusokba és a politikai rendszerünkbe vetett bizalmat, demokráciáink védelme érdekében be kell fektetnünk az emberekbe.

([16]) https://www.circularity-gap.world/2023#:~:text=The%20global%20economy%20is%20now%20only%207.2%25%20circular&text=This%20means%20that%20more%20than,such%20as%20buildings%20and%20machinery.

4.17. Azokban az iparágakban és ágazatokban, amelyek veszíteni fognak jelentőségükből, a szociális párbeszéd döntő szerepet játszik abban, hogy a munkahelyüket elveszítő munkavállalók tisztességes és kielégítő alternatívák közül választhassanak. A gyakorlati megvalósítás egyik módja az igazságos átmenetre vonatkozó szakpolitikai keret előmozdítása, amit az EGSZB is szorgalmazott „*Az igazságos átmenetre vonatkozó uniós szakpolitikai keret előmozdítása: milyen intézkedésekre van szükség?*” című véleményében ([17]). Az Uniónak és a tagállamoknak meg kell erősíteniük a munkavállalók ahhoz való alapvető jogait, hogy megtorlás nélkül szervezkedjenek és csatlakozzanak szakszervezetekhez, valamint részt vegyenek a kollektív tárgyalásokban a gazdaság kialakulóban lévő zöld ágazataiban és azokon kívül is, és nyomon kell követniük e jogok érvényesítését. Ennek érdekében az EGSZB kiemeli az Európai Unióban a szociális párbeszéd megerősítéséről szóló tanácsi ajánlás ([18]) végrehajtásának nyomon követésére vonatkozó rendelkezéseket, és rámutat arra, hogy a tagállamoknak az ajánlás közzétételétől számított 18 hónapon belül javasolt benyújtaniuk az ajánlás végrehajtását célzó intézkedések listáját, amelyet a szociális partnerekkel konzultálva állítottak össze. A szociális partnereknek kiemelt szerepet kell játszaniuk a végrehajtást nyomon követő mutatók kidolgozásában ([19]).

4.18. Az Uniónak erőforrásokat – többek között alapvető finanszírozást – kell biztosítania az igazságos átalakuláshoz kapcsolódó, alulról induló polgári szerepvállaláshoz. Ezenkívül a társadalmi innováció lehetővé tétele érdekében különféle helyzetekben és különböző szinteken a deliberatív demokrácia különböző formáit kell biztosítania. Ide tartoznak a közösségi irányítású kezdeményezések, az átalakulóban lévő városok, a részvételi költségvetés, a polgári közgyűlések, az ifjúsági energiatanácsok, az inkluzív városi stratégiai tervezés, több polgári konzultáció az intézkedések prioritásainak meghatározásáról, a közösségi kertek, az energiaközösségek és a szövetkezetek. A fiatalok, a migránsok és a fogyatékossággal élő személyek bevonása érdekében különös figyelmet kell fordítani a sokszínűségre és az inkluzivitásra, valamint arra, hogy a nemi dimenzió hogyan épül be az ilyen kezdeményezésekbe.

4.19. Az emberekkel és az érdekelt felekkel folytatott hatékony és inkluzív konzultációnak kötelező követelménnyé kell válnia. A helyi szintű érdemi és korai részvételre vonatkozó ösztönzőket és normákat be kell építeni a vonatkozó uniós jogszabályokba.

Az eljövendő nemzedékekkel kapcsolatos megfontolások

4.20. A nemzedékek közötti igazságosság biztosítása érdekében az európai zöld és szociális megállapodásnak valamennyi szakpolitikába be kell építenie a fiatalok és a jövő nemzedékeinek jogait. Az EGSZB már korábban is támogatta az uniós ifjúsági tesztet, és az uniós szervek közül elsőként kísérleti jelleggel alkalmazza azt a véleményeiben. Az EGSZB több ifjúsági szervezettel is együttműködött, és olyan mechanizmusokat hozott létre, mint az éghajlatváltozással és a fenntarthatósággal foglalkozó ifjúsági kerekasztalok ([20]). A fiatalok az elsők között szorgalmazták az európai zöld megállapodást, és az európai zöld és szociális megállapodásban is kulcsszerepet kell játszaniuk, és érdemben részt kell venniük.

4.21. A jelenlegi demográfiai helyzet, az EU népességének elöregedése és a – főként a nők által vállalt – fizetetlen gondozási feladatok miatt több megfizethető és jó minőségű gondozási szolgáltatásra lesz szükség. Kezelni kell a finanszírozási és szolgáltatási hiányt, a politikáknak pedig biztosítaniuk kell a fenntarthatóságot, anélkül, hogy az eljövendő nemzedékeket fenntarthatatlan adóssággal terhelnék.

4.22. A nemzedékek közötti igazságosság elvének központi szerepet kell játszania a szakpolitikai döntéshozatalban annak biztosítása érdekében, hogy az esetleges veszélyek enyhítésével vagy az elkerülhetetlen nyomáshoz való alkalmazkodással járó terheket ne hárítsák egyoldalúan a jövő nemzedékeire. Így a jövő nemzedékeire vonatkozó hatásvizsgálatot be kell építeni a minőségi jogalkotásra vonatkozó iránymutatásokba. Az átalakulással kapcsolatos szakpolitikáknak az európai polgárok, köztük az eljövendő nemzedékek hosszú távú érdekeit kell szolgálniuk, és kerülniük kell, hogy káros pályától tegyék őket függővé.

([17]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az igazságos átmenetre vonatkozó uniós szakpolitikai keret előmozdítása: milyen intézkedésekre van szükség? (HL C, C/2024/1576, 2024.3.5., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([18]) A Tanács ajánlása (2023. június 12.) a szociális párbeszéd megerősítéséről az Európai Unióban (*HL C, C/2023/1389, 2023.12.6, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj*).

([19]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi ajánlásra a szociális párbeszéd uniós erősítéséről (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)); és a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A szociális párbeszéd erősítése az Európai Unióban: a szociális párbeszéd teljes potenciáljának kihasználása a méltányos átállás kezelésében (COM(2023) 40 final) (HL C 228., 2023.6.29., 87. o.).

([20]) https://www.eesc.europa.eu/hu/initiatives/ifjusagi-eghajlati-es-fenntarthatosagi-kerekasztalok.

4.23. Az uniós intézmények közötti együttműködés biztosítása érdekében az EGSZB, az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság részvételével intézményközi nyilatkozatot kell kidolgozni, amely egy olyan szilárd keretet biztosít, amely garantálja az eljövendő nemzedékek érdekeinek és jogainak védelmét és előmozdítását, ugyanakkor magában foglalja az intézmények arra irányuló kötelezettségvállalását is, hogy az eljövendő nemzedékek számára biztosítékokat építenek be a jogi keretekbe és szakpolitikákba.

4.24. A következő Európai Bizottságnak ki kell neveznie az eljövendő nemzedékekért felelős biztost, amely több területet átfogó portfólióval rendelkezik, és minden jogalkotási folyamatban közreműködik annak biztosítása érdekében, hogy az új és meglévő szakpolitikák pozitív hatást gyakoroljanak a jövő nemzedékeire. Ennek során a világszerte meglévő hasonló hivatalok – például az eljövendő nemzedékekért felelős walesi biztos – sikeres példáira kell támaszkodni.

Brüsszel, 2024. szeptember 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE